Orędownik Wrzesiński

Wychodzi trzy razy tygodniowo i to co wtorek, czwartek i sobotę prócz dni świątecznych — Nakładem i drukiem A. Prądzyńskiego we Wrześni
Odpowiedzialny za część redakcyjną Andrzej Prądzyński we Wrześni
Administracja: ulica Poznańska № 6 — Telefonu № 389

Abonament: na miesiąc kwiecień 1924 r. na poczcie: **2008000,— mk.** wekspedycji: **1800000,—** mk. — Ogłoszenia: za miejsce jedno-łam. jeden milim. w wyż **3** grosze p. przyjmuje administracja większe dwa dni, mniejsze do godz. 10 dzień przed ukazaniem się numeru - Telef. № 389

Rok VI | **Września, sobota, dnia 29 marca 1924 r.** | **№ 39**

Polska na morzu

W komisji morskiej dyr. dep. morskiego MPH. p. Chrzanowski zobrazował stan marynarki handlowej, która się ogranicza teoretycznie do 28 jednostek o pojemności 14800 tonn brutto, obejmując w tem już statki, będące własnością rządu i poszczególnych towarzystw prywatnych. Faktyczny stan jest jeszcze szczuplejszy. Na wodach europejskich kursuje zaledwie 8 statków. Stan materjalny poszczególnych towarzystw żeglugi jest bardzo ciężki, ze względu na wysoką cenę węgla śląskiego, na niesłychanie silną konkurencję flot państw obcych i system subwencyj, stosowanych przez te państwa do swojej żeglugi. Pocieszającym wypadkiem jest jedynie to, że gdy chodzi o personel kierowniczy to dostarcza go nam szkoła morska w Tczewie, z której wyszedł już pierwszy komplet zawodowych mechaników, oraz oficerów pokładowych. Ogólny stan Skarbu Państwa nie pozwala na szersze poparcie rozwoju marynarki handlowej

Przew. p. Załuska zaznaczył, że stosunek państwa do floty handlowej nie jest zagadnieniem finansowem jest to sprawa planu gospodarczego i udziaju w tym planie marynarki handlowej. Dotychczas o ile chodzi o żeglugę morską, bujano u nas w dziedzinie fantazji, np. zamiast organizować linję morską między Gdańskiem a choćby Sztokholmem, zaczęto odrazu od organizacji między Gdańskiem a Nowym Yorkiem. Należy zacząć na nowo od rzeczy elementarnych, od rozejrzenia się w stosunkach z najbliższymi sąsiadami, po to, aby przy wymogach produkcji polskiej tych państw znaleźć miejsce dla swojej marynarki handlowej. Sprawa ta jest o tyle nagła, że skoro mamy młodych żeglarzy polskich, wychodzących ze szkoły morskiej w Tczewie, to trzeba dla nich znaleźć miejsce.

Komisja uchwaliła zażądać przedłożenia sprawozdania przedstawiciela rządu na piśmie członkom Komisji, oraz uzupełnienia go danemi o istniejących w naszym kraju linjach okrętowych obcych państw.

Obłąkany polakożerca

Z Gdańska donoszą, że senator spraw wewnętrznych Schimmer, który rozpoczął w październiku ub. roku kurację jako chory na rozstrój nerwowy, nie powróci już na swe stanowisko. Senator Schimmer został umieszczony obecnie w zakładzie dla obłąkanych około Hamburga. Lekarze uznali stan jego za nieuleczalny. Senator Schimmer za czasów swojego urzędowania odznaczył się jako zdecydowany polakożerca.

Agitacja wyborcza w Niemczech

Już się rozpoczęła wezwaniem do odwetu pod wodzą cesarza. Na murach miasta, w pismach nacjonalistycznych i w formie ulotek rozrzucanych na ulicach ukazała się odezwa partji nacjonalistycznej, która idzie do wyborów pod hasłem uznania braku winy Niemiec w wywołaniu wojny, rozdarcia Traktatu Wersalskiego, energicznego wojskowego wychowania młodzieży, nadania przywilejów oficerom, przywrócenia barw Hohenzollerów, zwiększenia godzin pracy itd., jednem słowem pod zupełnie wyraźnem hasłem wojny odwetowej. Po zapowiedzi bezwzględnej i bezlitośnej walki z żydami odezwa kończy się słowami: Na wszystkich rubieżach od Dunaju do Bałtyku może być tylko jeden naród, jeden państwo i jedno cesarz.

Do Rolników Polskich

Stoimy przed rozstrzygającym wysiłkiem nad budową Skarbu Rzeczypospolitej. Niebawem rozpocznie swe czynności Bank Polski. Z końcem marca zostaje zamknięta subskrypcja na akcje tegoż Banka.

W społeczeństwie utrwala się opinję, iż rolnictwo polskie w zapisach na akcje nie jest należycie reprezentowane. Pod adresem rolnictwa szerzą się zarzuty i oskarżenia. Odpierając zarzuty, rolnictwo wskazuje na ciężary, podatkowe, istniejące przy zapisach na akcje Banku.

Wobec tych faktów uważam za swój obowiązek stwierdzić, iż dotychczasowy udział rolnictwa w zapisach na akcje Banku Polskiego jest niewspółmierny i istotnym stanem posiadania rolnictwa w stosunku do innych gałęzi gospodarstwa narodowego. Stwierdzić również muszę, że okres subskrypcji zbiegł się z okresem uiszczenia największych ciężarów publicznych, ciążących na rolnictwie. Na pierwsze miesiące roku bieżącego przypadają terminy płatności podatków, w którym rolnictwo największy udział ponosi. Utrzymywania na niskiem stosunkowo poziomie cen zboża i innych artykułów rolniczych ze względu na potrzeby ogółu ludności, nie sprzyja sile płatniczej rolnika. Konieczność uiszczenia i ponoszenia tych ciężarów uszczupla poważnie zdolność płatniczą rolników, zwłaszcza wobec małego udziału rolnictwa w korzystaniu z kredytu państwowego.

Zdając sobie dokładnie sprawę z tego stanu rzeczy, zmuszony jestem zwrócić uwagę Rolników Polskich na groźną wręcz sytuację, w jakiej rolnictwo znaleźć się musi, o ile nie wejdzie do Banku Polskiego z ilością akcyj, odpowiadającą choć w przydłużeniu jego sile gospodarczej. Kierunek polityki kredytowej Banku Polskiego jako spółki akcyjnych zależeć będzie przedewszystkiem od składu akcjonarjuszów. Działalność Banku Polskiego w znacznym stopniu decydować będzie o organizacji kredytów oraz obrotu pieniężnego w Państwie. Nieobecność w Banku Polskim pozbawi rolników możności uzyskania należnego im stanowiska. Rolnictwo w interesie własnym dopuścić się może do tego, aby główne źródło i narzędzie polityki kredytowej znalazło się poza jego upływami. Dotychczasowe ograniczenia przy nabywaniu walut na zakup akcji Banku Polskiego zostały usunięte i banki sprzedawać mogą waluty na ten cel bez ograniczenia.

Zwracam się zatem do wszystkich zrzeszeń rolniczych oraz do wszystkich Rolników Polskich z wezwaniem i ostrzeżeniem, iż czas jeszcze, choć w ostatniej chwili obowiązek swój spełnić, zresztą w dobrze zrozumianym własnym interesie.

Najgłośniej i najgoręcej apeluję do Rolników z tych okolic kraju, które zarówno pożogą wojny, jak i jej skutkami najmniej zostały dotknięte.

Ci nic mieć nie będą na swe usprawiedliwienie.

Sanacja skarbu została szczęśliwie zapoczątkowana Bank Polski niebawem powstanie. Nieobecni, jak zawsze i wszędzie, rację nie mają.

Warszawa, dnia 7 marca 1924 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych.
(—) Janicki.

Z miasta i dalszych stron

Września, dnia 28-go marca 1924 r.

* **Na rzecz Banku Polskiego!** Uczniowie państw. Gimnazjum we Wrześni subskrybowali **7 akcji** Banku Polskiego.

Subskrybowane akcje Banku Polskiego przez Wydział powiatowy i Starostwo pow. wrzesińskiego: Pow. Kasa Oszczędności 3, Charkiewicz, starosta 2 (i dalsza podpisana w Poznaniu), Mycak, st. sekr. pow. 2, Danecki, asyst. 2, Dekiert, asyst. 1, Henel, asyst. 1, Mietlarek, pom. biur., 1, Jagodziński, sekr. Wydz. pow. 2, por. Kozak, oficer ew. 1, Ignasiński, asyst. 1, Zbewski, asyst. 1, Janicki, pom. biur. 1, Zakrzewski, pom. biur. 1, Gozdziewicz, doz. szos. 1, Frąckowiak, dyr. kol. pow. 1, Grobelniak, asyst. 1, Wietrzyński 1, Kubczak 1, Pawlak, rend. P.K.O. 1, Wiśniewski, kasjer 1, Kizierowski, kasjer 1, Fagas, książkowy 1, Frydrychowicz, pom. kas. 1, Dr. Uliszewski, lekarz pow. 1, Gdaniec, kom. obwod. 2, Kochanowski, kom. obw. 2, Zientarski, kom. obw. 2.

W instytucjach finansowych we Wrześni subskrybowano w dalszym ciągu na akcje Banku P.: aptek. Konieczny 3, Br. Samolewscy 4, Kropacz St. Obłaczkowo 2, Fr. Dopierała-Zieliniec 1.

* **Niechcąc narazić pp. szefów i mistrzów** na dotkliwe skutki nieregularnego posyłania uczniów na naukę szkoły dokształcającej, podaję poniżej pismo Izby Rzemieślniczej do ogólnej wiadomości: „Mistrz, który zaniedbuje ucznia lub nie posyła go do szkoły uzupełniającej w myśl § 127, może do lat 5 utracić prawo wyuczania uczni w myśl § 126 a Ust. Proc. Osoby zaś trzymające i kształcące uczni mimo zakazu powyższego paragrafu, podlegają karze artykułu 4 liczby 1., który nakłada karę więzienną do 4 tygodni. Mamy to przeświadczenie, że mistrzowie wolą nieraz płacić kary nałożone i nie posyłać uczni do szkoły, bo przez to wraca się im zapłacona kara i zostaje im jeszcze przytem większy zysk, atoli, gdy Izba dowie się, że kara nie skutkuje, wtedy właśnie użyje się § 126 a. Prosimy przeto Pana Rektora powiadomiać nas w podobnych wypadkach, a my z naszej strony poczyniemy natychmiast odpowiednie kroki."

W. Jewasiński, przew. (nieczytelne), sekretarz jen.

Gawęcki, kierownik szkoły dokształcającej

* **Rozporządzeniem** Ministerstwa Poczt i Telegrafów z dnia 9. XI. 23 roku ograniczone zostały z dniem 30 marca 1924 r. godziny urzędowe w dziale telefonicznym i telegraficznym tut. urz. pocztowego w niedziele i święta uroczyste rzymsko-katolickie oraz narodowe i to od 8—12 i od 15 do 18-tej.

* **Wykład w Strzałkowie.** Wykład przez p. por. Osowskiego „O gazach trujących" odbędzie się w poniedziałek, dnia 31. bm. o godz. 18,30 wieczorem na sali p. Szczepankiewicza w Strzałkowie. Dla publiczności miasta i okolicy liczny udział konieczny.

Oficer instrukcyjny: Kukla, por.

* **Dywidendy w Bankach Emisyjnych.** Jak donosiliśmy Banque de France wypłaca za rok zeszły dywidendę w wysokości 29%. W Banku tym już w latach przedwojennych dywidenda była — jak na owe czasy — bardzo wysoka, wynosiła bowiem w okresie 1901—1905 przeciętnie 12,6%, w roku 1909 zaś 14%. W następnych latach dywidenda ta stale wzrastała — nawet podczas wojny, a mianowicie: w roku 1914 wynosiła 10 procent, w roku 1915—20 procent, w roku 1916, 17 i 18 — po 24 procent. Wskutek wysokiej dywidendy cena akcyj Banku Francuskiego na giełdzie paryskiej doszła do kursów wysokich. W ostatnich tygodniach notowano kurs przeszło 8.000 franków za jedną akcję 1000-frankową. Również i Bank Belgijski odznacza się rentownością: w latach przedwojennych dywidenda wahała się od 15 do 16% w stosunku rocznym w r. 1921 doszło do 21 procent. Wysokie dywidendy spotykamy również nawet w bankach emisyjnych,

powstałych po wojnie. Rekord w tym względzie osięgnął Bank Narodowy w Jugosławji, który za rok 1922 wypłacił dywidendę, wynoszącą aż 40 procent. Cyfry powyższe uzasadniają lepiej od wszelkich rozumowań przekonanie, że również akcje Banku Polskiego będa przynosiły bardzo wysokie oprocentowanie i będą jednym z najbardziej poszukiwanych papierów procentowych.

* **Opłaty pocztowe.** Na czasokres od 1—15 kwietnia obowiązują te same opłaty pocztowe, telegraficzne i telefoniczne, jakie ustalono na czas od 16 do 31 marca.

* **Waloryzacja składek ubezpieczeniowych.** W tych dniach ukaże się rozporządzenie ministrów Skarbu, Pracy i przemysłu w sprawie waloryzacji wymiaru składek przy ubezpieczeniach (na starość, niezdolność do pracy i sierocie) w b. dzielnicy pruskiej. Klasy zaropkowe są określone jak następuje: I. do 55 fr. zł. rocznie; II. od 55 do 85 fr. zł. rocznie; III od 85 do 132 fr. zł. rocznie; IV. od 135 do 180 fr. zł. rocznie; V. ponad 180 fr. zł. rocznie.

* **Cyfry o Polsce.** Polska liczy Polaków 18 milj. 660 000 to znaczy blisko 71 proc. ogółu mieszkańców a 8 500 000 nie-polaków.

Najbardziej polskiem miastem jest Poznań, bo na 1000 mieszkańców ma 940 Polaków; Kraków — 840, Warszawa — 723, Lwów — 619, Łódź — 589.

Przed wojną w Toruniu było 36 proc. Polaków, teraz 83 procent, w Grudziądzu — 14 procent teraz 78 proc., a w Bydgoszczy 26 proc., teraz 72 proc.

W Polsce jest 726 gimnazjów, w których uczy się 116 753 chłopców i 84 400 dziewcząt, czyli na 1000 ludności wypada u nas 83 uczniów, podczas gdy w Anglji — 50, we Francji — 34, w Bawarji — 83, a w Prusach — 105.

* **Mądre rady.** Pomyśl trzy razy, zanim co zrobisz, a nie będziesz żałował. Im więcej będziesz się uczył, łatwiej poznasz, jak mało umiesz. — Ile razy otworzysz książkę, zawsze skorzystasz.

— **Warszawa.** (Pojedynek na — pióra.) Onegdaj odbyła się w Warszawie rozprawa, która żywo zainteresowała tamtejsze sfery towarzyskie i literackie. Oto przed sądem stanęły dwie poetki. Jedna z nich, Janina Grünertówna, sekretarka Komisji kodyfikacyjnej, oskarżyła drugą, Walentynę Dmowską, nauczycielkę, o rozszerzanie o niej zniesławiających wiadomości, mianowicie, że podczas wspólnego mieszkania z Dmowską ukradła jej utwory poetyczne i jako swoje je następnie ogłaszała. Gdy sąd nie mógł o tej sprawie we własnej kompetencji zadecydować, zawezwał w charakterze biegłego p. Lorentowicza, który powiedział, że stanowczy sąd co do autorstwa spornego senatu mógłby wydać po przeczytaniu jakiekolwiek utworu napisanego przez obie panny na określony temat w ciągu pewnego czasu. Sąd przychylił się do tego wniosku i ekspert zaproponował jako temat wiersz pod tytułem „Sąd". Oskarżycielka i oskarżona udały się do przyległego pokoju sędziowskiego i obie napisały tam wiersz na ten temat. Na podstawie tych dwu wierszy Lorentowicz, po przestudjowaniu całokształtu twórczości obu panien, zreferował sądowi swą opinję, streszczając się w tem, że sporny wiersz jest własnością Dmowskiej, a nie Grünertównej. Na tej podstawie wydał sąd wyrok uniewinniający oskarżoną Dmowską.

Z życia Towarzystw

** W poniedziałek, dnia 31 bm. o g. 8 w lokalu p. Tuczyńskiego odb. się zwyczajne zebranie Tow. gimn. „Sokół". Na porządku obrad odczyt p. prof. Gliszczyńskiego. O liczny udział członków i gości prosi Zarząd.

** Dla ważnych powodów odb. się zwyczajne zebranie Kółka Nauczycielskiego już we wtorek, dnia 1 kwietnia o g. 4 w szkole powsz. Zarząd.

** Zebranie Bractwa Strzeleckiego odbędzie się w środę, dnia 2 kwietnia o godzinie 8.30 w lokalu p. M. Trąpczyńskiego.

Składki i pokwitowania

W Komisarjacie Obw. - Września złożyli na biednych miasta Wrześni pp.: Antczak - Obłaczkowo 1.500.000 mk., Jan Kowalski - Chwalibogowo 5 milj.

Szanownej publiczności

miasta Wrześni i okolicy podaję do łaskawej wiadomości, iż

przeniosłem moje warsztaty

kowalski i stelmachski

z ul. Warszawskiej do własnych ubikacyj

przy ul. św. Ducha 1-2

naprzeciw Starostwa i Urzędu Skarb.

Dziękując za dotychczasowe poparcie, proszę takowe nadal mi zachować, przyrzekając dobre wykonanie wszelkich prac mi powierzonych.

Z poważaniem

Dem geehrten Publikum

der Stadt und Umgegend zur gefl. Kenntnissnahme, dass ich meine

Schmiede- und Stellmacher-Werkstatt

von der ul. Warszawska ins eigene, an der

ul. świętego Ducha 1-2

gegenüber dem Starostwo und Urząd Skarbowy gelegene Gebäude

verlegt habe

Für das mir bis jetzt erwiesene Vertrauen dankend, bitte ich um Übertragung desselben auf meine neue Werkstatt und gebe meinerseits die Zusicherung, dass ich mich bemühen werde, meiner Kundschaft mit solider Arbeit und bestem Material zu dienen.

Hochachtungsvoll

J. Jasiński, Września

mistrz kowalski :~: Schmiedemeister

Najkorzystniejsze źródło zakupu!

Na sezon wiosenny

polecam

MÓJ SKŁAD ODZIEŻY

męskiej, chłopięcej, dziecięcej i roboczej

Ulstry, raglany, wszelkie materjały ubraniowe, kostjumowe, na płaszcze, suknie, podszewki, najrozmaitsze płótna na koszule, pościele, wsypy, inlety, drelichy, surówkę, nesle itd.

Towary krajowe i zagraniczne

Również polecam moje oddziały kapeluszy, czapek, bielizny, kołnierzyków, krawatów, lasek, parasoli oraz wszelk. artykułów wojskowych i przyborów krawieckich

Ceny konkurencyjne!

Fa. F. Lisiecki

właść.: Fr. Kilkowski

Września, ul. Zamkowa 39

Kto traci pieniądze?

Wszyscy,

którzy nie kupują:

farb - lakierów pokostu, szablon pendzli, terpentyny - oliwy do maszyn - karbolineum - bronzy froteru - wiory stalowe, korzenie do przypraw, wody różanej, esensji octowej, oliwy nicejskiej, kamień mydlany, szczotek, kleju, tranu do skór, centralnie

w

Centralnej Drogerji

Z. Wolskiego

we Wrześni, przy rynku tel. 425

Na sezon wiosenny!

Kapelusze

w najnowszych fasonach

Koszule wierzchnie

Czapki sportowe

Krawaty, Rękawiczki

oraz wszelkie inne artykuły męskie.

poleca po nader przystępnych cenach

Zygmunt Nowakowski

Września, Rynek 1.

Licytacja dobrowolna!

W jarmark, dnia 1-go kwietnia b. r.

o godz. 10 sprzedawał będę na rynku we Wrześni w[illegible]emu za natychmiastową zapłatą:

1[illegible] krzeseł, szafę 2 stoły, stolik, parownik, krytą powózkę i różne rzeczy.

Janicki, kom. sąd.

W. Urbańska, Września

ul. Poznańska 2 --- ul. Poznańska 2

Jedyny i specjalny skład stroji i kapeluszy damskich

na miejscu

poleca w wielkim wyborze:

kapelusze jedwabne,

zamszowe, lizeret, słomkowe najn. fas.

We własnej pracowni wykonuję kapelusze na zamówienia według najwybredniejszych wymagań. - - - - - - - - - -

Kapelusze krepowe stale na składzie.

Ładalkę

dębową,

fornierowaną, nową, składającą się z bufetu 2,10 m. kredensu - 12 krzeseł wyściełanych, stół na 12 osób

(wykonanie nowoczesne)

oddam za 200 ctr. żyta. O łaskawe zgłoszenia do Red. „Oręd. Wrzes."

Tanio na sprzedaż

trzy metry

czarnej materji

Ul. Poznańska 22, parter.

---

2 czeladników blacharskich

przyjmie na stałe zatrudnienie

Mieczysław Meissner - Września - ulica Poznańska nr. 28

Blacharstwo budowlane - Warsztat reparacje - Instalacja.

Tapety

rolki podwójne 14 mtr. długości, od 1600 000 mk. do najlepszych we wielkim wyborze poleca

W. Graczyk - Gniezno - ul. Dąbrówki 25.

---

2 zdolnych

pomocników krawieckich

na damską i męską pracę oraz **1 krawcową** przejmie od zaraz

St. Łopatka, Września, Zamkowa 17

Pracownia eleganckiej garderoby męskiej i damskiej

Meble

wyściełane — kanapy

leżanki — — materace

polecam

po cenach naj[illegible]szych

K. Jan[illegible]owski,

mistrz ta[illegible] - dekorac.

Września, Poznańska 29

Warsztat w podwórzu

Potrzebny

chłopak

do koni od 1-go kwietnia

Płaca podług umowy.

Dobierski, Miłosław.

Automat

i 26 płyt na sprzedaż.

Zgł. do „Oręd. Wrzes."

Szan. Publiczności polecam mój dobrze zaopatrzony skład obuwia jak:

obuwie męskie damskie i dziecięce

w różnych gatunkach — najlepszej fabrykacji.

Wykonuję także na miarę szybko i gustownie.

Naprawa obuwia. - - - - Ceny przystępne.

L. Matuszewski, - Września - Poznańska 13

Pierwszy skład obuwia po lewej stronie od dworca.

Potrzebny od zaraz

deputatnik

z zaciągiem (chłopak).

Józef Bremer, Nowawieś królewska.

Zakładanie i rewizje gromochronów

wykonuje egzaminowany instalator

Edw. Kuhale - Września - Telefon 478.

Wizytówki wykonuje szybko i tanio drukarnia Prądzyńskiego.